

Aquells temps de «Tele/estel»

S'acompleix mig segle de l'aparició del primer setmanari d'abast general des de la Guerra Civil

per Jaume Fabre

El proper mes de juliol farà mig segle que es va començar a publicar el primer setmanari d'abast general en llengua catalana autoritzat al nostre país des de la fi de la Guerra Civil. Durant quatre anys es va mantenir als quioscs amb un gran valor com a element de resistència lingüística en temps difícils.

«Tele/estel» va néixer en un moment molt especial del franquisme per als mitjans de premsa, el de la presència de Manuel Fraga Iribarne al capdavant del ministeri encarregat de controlar-los (juliol de 1962 - octubre de 1969), entre els mandats del falangista Gabriel Arias-Salgado, que havia pilotat amb mà de ferro la tenebrosa dècada dels cinquanta (i, de fet, també la dels quaranta, com a Delegado Nacional de Prensa y Propaganda), i l'opusdeista Alfredo Sánchez Bella, que va ser ministre després de Fraga durant poc menys de quatre anys marcats pel caminar del cranc, amb l'establiment de la «consulta prèvia» (nova forma d'anomenar la censura), el tancament del diari «Madrid», acompanyat de la voladura de l'edifici on es feia, i el tancament del diari «Nivel» després de l'aparició del primer número.

En ser nomenat ministre, Fraga va preparar un nova Llei de premsa que substituís la de 1939 i la va fer aprovar per les Corts el 1966, però ja abans va anar entreobrint alguns mil·límetres la porta hermètica de la censura i es començaren a aplicar algunes mesures com la reducció en la tramesa de consignes i textos als mitjans i una certa flexibilització de la censura prèvia. Més que la Llei de premsa en si, carregada de noves

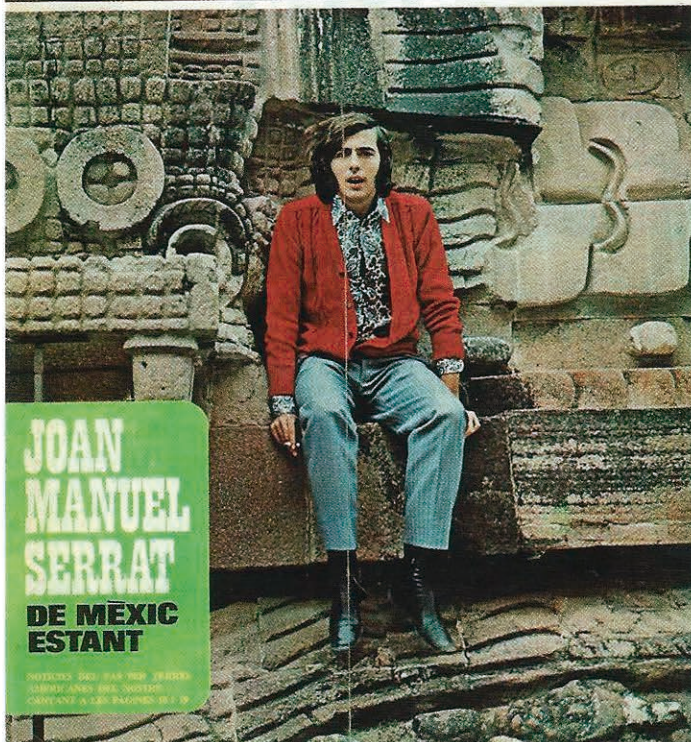
formes de control sota una aparença vagament tolerant destinada sobretot a la imatge exterior del règim, el pas de Fraga pel ministeri va estar marcat pels raigs de llum fugaçs que es van poder escapar per l'escletxa de la porta entreoberta mig pam. Uns raigs de llum que ara fan riure o plorar, però que en aquells temps de misèria i repressió informativa van permetre tenir alguna esperança a la nova generació de periodistes que no havien viscut la guerra i començaven a exercir l'ofici. D'aquesta manera van poder néixer o transformar-se publicacions no vinculades a la premsa del Movimiento, como el diari «Madrid», el setmanari «Triunfo» o el mensual «Cuadernos para el Diálogo». Especialment significatiu fou el nomenament de José María García Escudero, que fou director general de Cinematografía y Teatro pràcticament durant tots els anys del mandat de Fraga i va establir unes normes clares i no arbitràries de censura i un sistema més objectiu d'ajudes públiques alhora que adoptava mesures aperturistes que van facilitar l'aparició de l'anomenat «Nuevo cine español», que va donar obres encara avui imprescindibles.

«Tele/estel», doncs, va néixer al mateix temps que a Madrid podia publicar-se un diari propietat de Rafael Calvo Serer que tenia com a redactors uns aleshores molt joves Miguel Ángel Aguilar, José Oneto i altres, no gens identificats amb el règim; que Joaquín Ruiz Giménez treia al carrer uns «Cuadernos para el Diálogo» que va obrir-se a una pluralitat de tendències i es va convertir en un referent clarament distanciat del franquisme, i que el vell «Triunfo» dedicat exclusi-

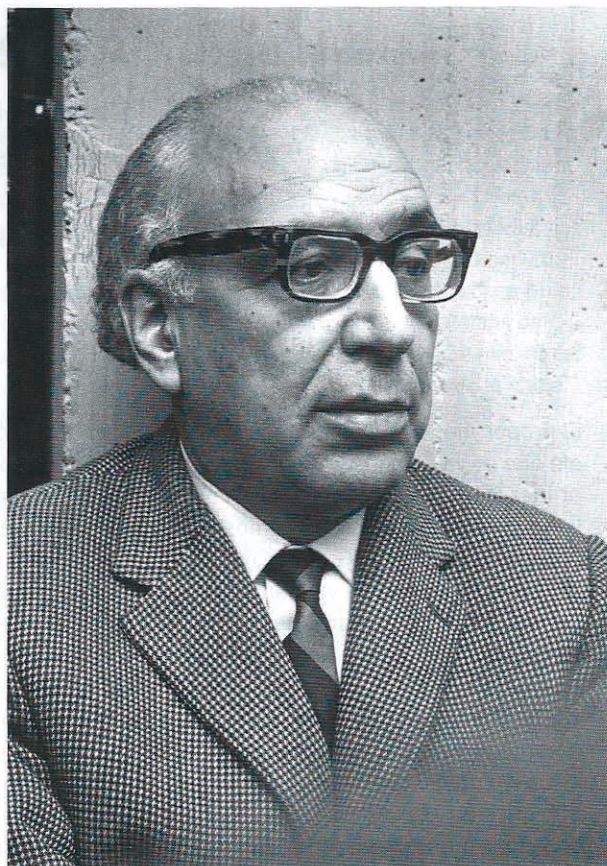
vament a la crítica teatral i de cinema es transformava en un setmanari d'informació general portaveu de la cultura progressista amb col·laboradors com Manuel Vázquez Montalbán, Luis Carandell, Enrique Miret Magdalena, Eduardo Haro Tecglen, Manuel Leguineche o Ignacio Ramonet.

En aquest context madrileny, el diari barceloní en llengua castellana «Tele/exprés», nascut el setembre de 1964, i el setmanari en llengua catalana «Tele/estel», nascut el juliol de 1966, ara farà cinquanta anys, van ser el premi de consolació per a Catalunya. En els seus quatre anys d'existència, el director de «Tele/estel» va ser el periodista Andreu-Avel·lí Artís, que havia estat anteriorment director de «Tele/exprés», càrrec que, paradoxalment, havia hagut de deixar per pressions governatives.

Artís era un sorprenent supervivent del periodisme republicà d'avantguerra. Havia treballat sempre en premsa catalana. Fou col·laborador del diari esquerrà «L'Opinió», del setmanari progressista «Mirador» i de la mensual «Revista de Catalunya», i Tarradellas el nomenà el 1932 director del diari de sessions del Parlament de Catalunya. Amb aquest bagatge, semblava difícil que Artís pogués superar les depuracions de postguerra i reincorporar-se a la tasca professional, però el 1941 va poder tornar a publicar, ara al setmanari «Destino», signant amb el pseudònim de Sempronio, pel qual seria conegut sempre més a partir d'aquell moment, i mantenint una activitat periodística molt activa sense problemes. El pseudònim adoptat, Sempronio, és força significatiu. Correspon a un del

El setmanari «Tele/estel» va néixer el juliol de 1966, ara farà cinquanta anys. A la foto, la coberta del número 166 del desembre de 1969.

El periodista Andreu-Avel·lí Artís, Sempronio, va ser el director de «Tele/estel» durant els quatre anys d'existència del setmanari.

protagonistes de la novel·la castellana *La Celestina*, un criat que astutament fa veure que serveix uns amos en els quals no creu gens i dels quals mira d'aprofitar-se tant com pot.

En assumir la direcció, sabia perfectament que hauria de fer un setmanari amb la condició, no escrita, que no s'aproximés ni de lluny a res que pogués fer una certa olor de política o religió i que es mantingués dintre dels temes que el franquisme tolerava per al «sano regionalismo»: folklore, temes populars, esport, costums i tradicions, cultura sense connotacions crítiques... Això va ser molt criticat per sectors que en un principi haurien d'haver vist amb bons ulls un setmanari en català que volia arribar a un nucli de lectors molt ampli, afavorint la lectura i, per tant, la supervivència d'una llengua sotmesa a moltes dificultats. Els crítics coneixien perfectament el context polític i el pa que s'hi donava; però, tot i així, «Tele/estel» mai no va ser acceptat

plenament, alhora que s'enaltien publicacions catalanes d'abans de la guerra tant o més carrinclones que el setmanari. De fet, el que es criticava era sobretot el joc possibilista que practicava, més que els continguts en si, com si contribuís a donar aparença de normalitat al franquisme, considerant-lo més col·laboracionista que possibilista. Però al mateix temps molestava la independència periodística que Sempronio va aplicar, publicant reportatges que irritaven persones o grups catalans poc disposats a acceptar la crítica i que pretenien que se'ls tractés amb total benevolència només pel fet de ser catalans. Jo mateix, com a col·laborador que vaig ser de la revista, de vegades vaig patir pressions d'aquesta mena i he de dir que Sempronio em va donar sempre un suport sense fissures. Es criticava que fos una revista de «mel i mató», però alhora es volia que tractés amb guants de seda totes les activitats fetes a Catalunya.

Sempronio va utilitzar col·laboradors veterans, però també ens va obrir les portes a periodistes que començàvem en l'ofici i que havíem après el català pel nostre compte; ens va deixar camp per córrer i ens va retribuir molt correctament. Això va permetre que en la dècada següent poguéssim haver-hi una mínima base professional per a les noves publicacions catalanes que començaven a aparèixer i, sobretot, per a constituir la redacció i l'equip de col·laboradors del diari «Avui».

«Tele/estel» va durar amb prou feines quatre anys, amb una interrupció de tres mesos entremig. La revista va morir, amb un tiratge força acceptable, víctima de les seves pròpies contradiccions, de la falta d'un coixí social que el franquisme no havia permès vertebrar encara i de la impossibilitat de mantenir una línia de fons clara. Va voler ser una revista una mica normal en uns temps que eren molt poc normals.